

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2015

YEARBOOK

2015

ГОДИНА 6

VOLUME VI

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2015
YEARBOOK

ГОДИНА 6

VOLUME VI

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот:

Проф д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Виолета Димова
проф. д-р Јованка Денкова
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Нина Даскаловска
проф. д-р Махмут Челик
доц. д-р Ранко Младеноски
м-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

проф. д-р Јованка Денкова
проф. д-р Виолета Димова
проф. д-р Луси Караниколова
проф. д-р Толе Белчев
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Марија Кусевска
доц. д-р Нина Даскаловска
доц. д-р Марија Кукубајска
доц. д-р Драгана Кузмановска
виш лектор м-р Снежана Кирова
м-р Весна Коцева

Главен уредник

доц. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
лектор м-р Биљана Петковска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“–Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph. D.
Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Violeta Dimova, Ph. D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph. D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Mahmut Celik, Ph.D.
Docent Ranko Mladenoski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M. A.

Editorial staff

Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph. D.
Prof. Violeta Dimova, Ph. D.
Ass. Prof. Lusi Karanikolova, Ph. D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph. D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Marija Kusevska, Ph.D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Marija Kukubajska, Ph.D.
Docent Dragana Kuzmanovska, Ph.D.
Senior Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Docent Svetlana Jakimovska, Ph.D.

Editor in chief

Docent Eva Gjorgjievska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Lecturer Biljana Petkovska, M.A.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Stip
Faculty of philology
Krste Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

д-р Марија ЛЕОНТИЌ ПОТЕКЛЮ, АДАПТАЦИЈА И СЕМАНИКА НА ТУРСКИОТ СУФИКС -лак /-лѝк/ (-lik, -lik, -luk, -lük) ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Marija LEONTIC, Ph. D. ORIGIN, ADAPTATION AND SEMANTICS OF THE TURKISH SUFFIX -лак /-лѝк/ (-lik, -lik, -luk, -lük) IN TURKISH AND MACEDONIAN LANGUAGE	11
Делфина ЈОВАНОВА НИКОЛЕНКО д-р Луци КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА СЕМАНИКАТА НА ЈАЗИКОТ ВО РУБРИКАТА „САКАМ ДА КАЖАМ“ ВО ДНЕВНИОТ ВЕСНИК „ВЕСТ“ Delfina JOVANOVA NIKOLENKO I Lusi KARANIKOLOVA – COCOROVSKA, PhD THE SEMANTICS OF THE LANGUAGE IN THE RUBRIC „SAKAM DA KAZAM“ IN THE DAILY NEWSPAPER „VEST“	21
д-р Јаготка СТРЕЗОВСКА д-р Билјана ИВАНОВСКА ЛИНГВИСТИЧКИ ОСВРТ КОН ТУЃИТЕ ЗБОРОВИ И ЗАЕМКИТЕ ВО СТРУЧНИОТ ЛЕКСИЧКИ ФОНД НА ЈАЗИКОТ д-р Jagotka STREZOVSKA, PhD д-р Biljana IVANOVSKA, PhD LINGUISTIC REVIEW TOWARDS FOREIGN AND LOANWORDS IN THE PROFESSIONAL LEXICAL LANGUAGE FOND.	29
м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА м-р Крсте ИЛИЕВ ВЛИЈАНИЕТО НА ИНТЕРНЕТОТ ВРЗ ЈАЗИЧНАТА КУЛТУРА, КОГНИТИВНИОТ И АКАДЕМСКИОТ РАЗВОЈ НА МЛАДИТЕ Natalija POP ZARIEVA Krstel ILIEV THE INFLUENCE OF THE INTERNET ON THE LANGUAGE CULTURE, THE COGNITIVE AND ACDEMIC DEVELOPMENT OF THE YOUNG	39
м-р Македонка ДОДЕВСКА д-р Веселинка ЛАБРОСКА ПРЕГЛЕД НА ЛЕКСИКАТА НА ОВЧЕПОЛСКИОТ ДИЈАЛЕКТ И НА СЛОВЕНЕЧКОГОРИШКИОТ (ГОРИЧАНСКИ) ДИЈАЛЕКТ СПОРЕД ПОТЕКЛОТО Makedonka DODEVSKA, Mr. Veselinka LABROSKA, Ph. D. THE REVIEW OF THE LEXICAL VOCABULARY OF THE OVCHE POLE DIALECT AND SLOVENIAN GORISHKI – GORICHANSKI DIALECT	47

д-р Билјана ИВАНОВСКА д-р Марија КУСЕВСКА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА м-р Татјана УЛАНСКА д-р Лилјана МИТКОВСКА Моника ЦЕНОВА Викторија КРСТЕВСКА ПРОЕКТОТ „УЛОГАТА НА ЕКСПЛИЦИТНИТЕ ИНСТРУКЦИИ ЗА СТЕКНУВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРИ УЧЕЊЕТО АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК“ И НЕГОВО ПРЕТСТАВУВАЊЕ	53
д-р Марија КУСЕВСКА УЛОГАТА НА МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ КАКО УБЛАЖУВАЧИ ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Marija Kusevska USE OF MODAL VERBS FOR MITIGATION IN ENGLISH AND MACEDONIAN	61
д-р Светлана ЈАКИМОВСКА МЕТОДИ НА ТЕРМИНОЛОШКАТА РАБОТА Svetlana JAKIMOVSKA, Ph. D. TERMINOLOGY METHODS	71
д-р Даринка МАРОЛОВА д-р Драгана КУЗМАНОВСКА ПОВЕКЕЗНАЧНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК Darinka, MAROLOVA Dragana KUZMANOVSKA AMBIGUITY IN MACEDONIAN AND IN GERMAN LANGUAGE	81
Assist. Prof. Marija EMILIJА KUKUBAJSKA, PhD Tatjana Plievska, M.A. candidate A FABIAN SOCIETY, FRANKFURT SCHOOL: UTOPIA, DYSTOPIA, “REALITY”	91
Катерина, СТОЈАНОВСКА д-р Марија, КУСЕВСКА ПИЦИН И КРЕОЛСКИ ЈАЗИК Katerina, STOJANOVSKA Docent Marija, KUSEVSKA PhD. PIDGIN AND CREOLE LANGUAGE	103
м-р Марија КРСТЕВА м-р Драган ДОНЕВ ТЕМАТСКИТЕ ПРЕОКУПАЦИИ ВО „ДОЛГА ЦРНЕЧКА ПЕСНА“ НА РИЧАРД РАЈТ Marija Krsteva Dragan Donev THEMATIC PREOCCUPATIONS IN RICHARD WRIGHT’S „LONG BLACK SONG“	113

- д-р Ранко МЛАДЕНОСКИ
д-р Толе БЕЛЧЕВ
МАКЕДОНСКИ ПОЕМИ И ЕПОВИ ЗА НАЈСЛАВНИОТ МАКЕДОНСКИ КРАЛ
Ranko Mladenoski, Ph. D.
Tole Belcev, Ph. D.
MACEDONIAN POEMS AND EPICS ABOUT THE MOST FAMOUS
MACEDONIAN KING 119
- Пацка ТАСЕВА
д-р Толе БЕЛЧЕВ
ЕСТЕТСКАТА ФУНКЦИЈА НА СИМБОЛОТ ВО „БЕЛИ МУГРИ“ ОД РАЦИН
Paska TASEVA
Tole BELCEV, Ph. D.
AESTHETIC FUNCTION OF SYMBOLS IN “WHITE DAWNS” BY RACIN..... 131
- д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА
ПОРТРЕТИРАЊЕ ПРЕКУ ДЕСКРИПЦИЈА
(За портретите на Францка и Лојзе во романот
„На пругорнината“ од Иван Цанкар)
Lusi Karanikolova – Cocorovska, PhD
PORTRAYAL THROUGH DESCRIPTION
(About the portrayals of Francka and Lojze in the novel
“Na prugorninata“ by Ivan Cankar) 141
- Сања СПАСКОВА
д-р Толе БЕЛЧЕВ
НАРАТОРИТЕ И ФОКАЛИЗАТОРИТЕ ВО РОМАНОТ
„СМРТТА НА ДИЈАКОТ“ ОД ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ
Sanja Spaskova
Tole Belcev, Ph. D.
NARRATORS AND FOCALIZERS IN THE NOVEL
‘THE DEATH OF THE NOVICE’ BY DRAGI MIHAJLOVSKI 151
- д-р Јованка ДЕНКОВА
ИЗМИСЛУВАЊЕ ИЛИ РЕАЛНОСТ НА ДЕТСКИОТ СВЕТ
Jovanka DENKOVA, Ph.D.
FANTASY OR REALITY OF THE CHILD’S WORLD 161
- д-р Ева ЃОРЃИЈЕВСКА
Canone inverso или за уметноста и бескрајот
(критички осврт на романот од Паоло Мауренсиг)
Eva GJORGJIEVSKA, PhD
Canone inverso or the art and the infinity
(Critical review on the novel of Paolo Maurenzig)..... 169
- Данче СТЕФАНОВСКА
д-р Толе БЕЛЧЕВ
НАРАТОРИТЕ ВО „ЌЕРКАТА НА МАТЕМАТИЧАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Danche STEFANOVSKA
Tole BELCEV, Ph. D.
NARRATORS IN „THE DAUGHTER OF THE MATHEMATICIAN”
BY VENKO ANDONOVSKI 175

д-р Ева ЃОРЃИЕВСКА м-р Јована КАРНИКИЌ КАРЛО ГОЛДОНИ И РЕФОРМАТА НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ТЕАТАР Eva GJORGJEVSKA, PhD Jovana KARANIKIKJ, MA CARLO GOLDONI AND THE REFORM OF ITALIAN THEATER	185
м-р Крсте ИЛИЕВ м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА ИСКУШЕНИЕТО И СПАСЕНИЕТО ВО СЕР ГАВЕЈН И ЗЕЛЕНИОТ ВИТЕЗ Krste ILIEV Natalija POP ZARIEVA TEMPTATION AND SALVATION IN SIR GAWAIN AND THE GREEN KNIGHT	191
м-р Милена РИСТОВА-МИХАЈЛОВСКА ЕДНО ДРАМСКО ЧИТАЊЕ НА БАЛКАНОТ ВО „СЛОВЕНСКИОТ КОВЧЕГ“ НИЗ БЕЛА, ЛИКОТ-НОМАД Milena RISTOVA-MIHAILOVSKA, MA DRAMA READING OF THE BALCAN PENINSULA IN ‘SLAV CASKET’ THROUGH BELA, THE NOMAD CHARACTER	197
Проф. д-р Луси КАРНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА ДЕСКРИПТИВНИТЕ „СЛИКИ“ ВО РОМАНОТ „СЕЛИДБИ“ ОД МИЛОШ ЦРЊАНСКИ Lusi KARANIKOLOVA – COCOROVSKA, PhD DESCRIPTIVE “PICTURES“ IN THE NOVEL “SELIDBI“ BY MILOS CRNJANSKI	207
м-р Биљана ИВАНОВА д-р Драгана КУЗМАНОВСКА м-р Снежана КИРОВА м-р Татјана УЛАНСКА ЗОШТО ДА СЕ УЧАТ СТРАНСКИТЕ ЈАЗИЦИ? Biljana Ivanova, M.A. Dragana Kuzmanovska PhD. Snezana Kirova M.A. Tatjana Ulanska M.A. WHY LEARNING FOREIGN LANGUAGES?	223
Магдалена БАТЕВСКА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА ЗА КОМПЛЕКСНОСТА НА ИЗУЧУВАЊЕ НОВИ ЗБОРОВИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Magdalena BATEVSKA Nina DASKALOVSKA ON THE COMPLEXITY OF LEARNING NEW WORDS IN ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION	229

Марија КУЛАКОВА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА ИНТЕГРИРАЊЕ НА МОДЕРНАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК Marija Kulakova Nina Daskalovska, Ph.D. INTEGRATING MODERN TECHNOLOGY INTO ENGLISH LANGUAGE TEACHING	239
м-р Марија Тодорова м-р Весна Коцева АНКСИОЗНОСТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК Marija, Todorova Vesna, Kocева FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM ANXIETY	253
д-р Виолета ДИМОВА д-р Махмут ЧЕЛИК Умит СУЛЕЈМАНИ ИСТРАЖУВАЧКИТЕ МЕТОДИ И ТЕХНИКИ – ОСНОВЕН УСЛОВ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА КОГНИТИВНАТА НАСТАВА ВО ПАРАЛЕЛНИТЕ СО ТУРСКИ НАСТАВЕН ЈАЗИК Violeta DIMOVA, Ph. D Mahmut CELIK, Ph. D Umit SULEIMANI RESEARCH METHODS AND TECHNIQUES – MAIN CONDITION FOR COGNITIVE EDUCATION IN CLASSES WITH INSTRUCTION IN TURKISH LANGUAGE	259
Анжела НИКОЛОВСКА ИНТЕГРИРАЊЕ НА ВОКАБУЛАРОТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Anzela NIKOLOVSKA INTEGRATION OF VOCABULARY INSTRUCTION INTO FOREIGN LANGUAGE TEACHING	265
д-р Билјана ИВАНОВСКА „BLENDED LEARNING“ КАКО МЕТОД ВО ИЗУЧУВАЊЕТО СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО СТРУКА Biljana IVANOVSKA, Ph. D. BLENDED LEARNING“ AS A METHOD WHILE LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	273

д-р Виолета ДИМОВА¹

д-р Махмут ЧЕЛИК¹

Умит СУЛЕЈМАНИ²

ИСТРАЖУВАЧКИТЕ МЕТОДИ И ТЕХНИКИ – ОСНОВЕН УСЛОВ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА КОГНИТИВНАТА НАСТАВА ВО ПАРАЛЕЛНИТЕ СО ТУРСКИ НАСТАВЕН ЈАЗИК

Апстракт: Според Пиаже, човекот од своето раѓање, паралелно на своето физичко развивање, се развива и ментално. Зависно од фазите на развитокот на човекот, некои од функциите остануваат непроменети. Гледано од овој аспект децата во раната фаза од основното образование размислуваат конкретно и конкретно извршуваат одредени функции. Учениците коишто од својата дванаесетта и тринаесетта година почнуваат да ги извршуваат имагинарните функции, со текот на годините сè повеќе ги развиваат и менталните функции. Додека претходно учениците од основното образование можеа само да ги разберат конкретните теми, сега истото можат да го сторат и со имагинарните. Учителите и родителите треба да ги забележат овие когнитивни особини на детето и според истите да ги приспособат условите за учење и образование. Гледано од овој аспект, се забележуваат значајни разлики кај учениците од седмо, осмо и деветто одделението при разбирање на имагинарните теми и во развојот на подоцнежните способности (J. Piaget, 2004:13-20). Токму затоа е значајно да се одберат вистинските техники и методи.

Клучни зборови: *методи, техники, когнитивна настава.*

Violeta DIMOVA, Ph. D³

Mahmut CELIK, Ph. D³

Umit SULEIMANI

RESEARCH METHODS AND TECHNIQUES – MAIN CONDITION FOR COGNITIVE EDUCATION IN CLASSES WITH INSTRUCTION IN TURKISH LANGUAGE

Abstract: According to Piaget, in addition to his physical development and his birth the man also starts to develop mentally. Depending on the development phases, some of the functions remain unchangeable. From this aspect, children in the early stages of primary education think concretely and carry out certain functions precisely. Students who start to conduct their imaginary functions at twelve or

¹ Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

² магистрант на Филолошки факултет - УГД

³ Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia

thirteen, start to further develop their mental functions. While primary education students could previously only understand concrete topics, now they can do the same with the imaginary. Teachers and parents have to note these cognitive characteristics of the child and accordingly adjust the educational and learning conditions. From this point of view, significant characteristics can be noted for the students in the seventh, eighth and ninth grade in their understanding of imaginary topics as well as in the development of their subsequent abilities. (J. Piaget, 2004:13-20). Therefore it is important to choose the appropriate techniques and methods.

Key words: *methods, techniques, cognitive education.*

1. Вовед

Денес часовите по турски јазик не треба да се третираат само како наставни часови, од причина што наставниот час по турски јазик содржи пошироки аспекти и зазема значајна улога во понатамошниот развој на ученикот. Основните цели на образованието се учениците со помош на јазикот да можат да се изразат, да ги збогатат своите сетила, мисли и имагинации преку пристап до различни видови на информации. Како што знаеме, часот по турски јазик се одвива низ етапите: слушање, читање, зборување и пишување. Овие јазични компетенции се тесно поврзани меѓу себе. Согласно со ова, погрешно е да ги гледаме одделно, зашто секоја од овие способности се надополнува со наредната, или е во тесна врска со претходната.

Истражувањата се насочени кон употребата на современите методи и техники од страна на наставниците што предаваат Турски јазик и книжевност во основните училишта во Западна Македонија. Целта е, исто така, да се види разликата помеѓу метод и техника, да се увиди важноста од употребата на современи методи и техники. Нашето истражување нема за цел да воведне некои нови методи или техника различни од Наставната програма по Турски јазик од Бирото за развој на образованието при Министерство за образование и наука на РМ, туку врз постојните основни методи и техники, да предложи методи и техники поврзани со когнитивното учење и когнитивниот развој на учениците во паралелките со турски наставен јазик во основното образование во Западна Македонија.

Основното прашање што се поставува во современата настава е: **како да ги научиме учениците?** На ова прашање се надоврзува прашањето: **како треба наставниците да се едуцираат?** Одговорите на овој тип прашања резултираат со изнаоѓање голем број методи. Всушност, постигнувањето трајни знаења на учениците е тесно поврзано со методите и техниките кои што наставникот ќе ги одбере во текот на едукацијата. Наместо да се научи многу, треба да се сконцентрираме на тоа да се научи правилно. Дobar наставник е оној којшто налага да се учи точно и исправно. Поттикнувајќи ги учениците на истражување и размислување, наставникот им помага за нивниот перцептивен и сетилен развој и придонесува за нивното учење (M. Calp, 2005).

2. Методи на истражување, техники, стратегии

Во книгите на научниците што се занимаваат со проучување на образовните процеси може да се сретнат многу стратегии, различни приоди, методи и техники. Заедничка карактеристика е што сите имаат еден општ опис. Интересно е што иако дефинициите се исти, има разлики во приодите. Тие често се користат наизменично. „Во филозофските речници поимот *метод* се дефинира како ‘начин, пат, пат, постапка, што го употребуваме за да постигнеме одредена цел’“ – вели Виолета Димова, во нејзината книга „Литературното дело и реципиентот“ (В. Димова, 2008:28). Во речникот на турскиот јазик зборот метод е дефиниран како: „пат во науката којшто се користи за да се стигне до резултатот“. Во францускиот јазик зборот *method* означува метод, пат. Зборот техника (лат. *teknik*), на француски *technique*, во турскиот јазик е дефиниран како: збир на методи коишто се употребуваат во уметноста, науката, професијата. Зборот *пристап* е дефиниран како пристапување (Türk Dil Kurumu, 2006), додека во францускиот јазик зборот *strategie* (лат. *strategie*) е дефиниран како: наука и уметност коишто се употребени од страна на една нација или повеќе нации со цел да се поддржат воените и мировните политики на таа нација или нации (Т. Saraç, 2005). Од примерите може да се види дека поимите стратегија и пристап имаат поширока смисла. Другите два поима - метод и техника остануваат зад нив. Методот и техниката се менуваат зависно од пристапот во текот на часот: доколку на часот се применува демонстративниот метод, во практиката може да се употреби техниката „прашање - одговор“ (М. Calp, 2005: 96-97).

Тргувајќи од дефиницијата за методи и техники, ќе видиме дека има недостатоци во класификацијата и примената. Се среќаваме со ситуација каде што еден наставник нешто нарекува *техника*, додека друг истото го нарекува *метод*. На часовите по турски јазик, во зависност од темата на часот, се заменуваат овие поими, затоа што часот по турски јазик не е како часот по математика, односно не е конечен и математички прецизен. Јазикот е како живо суштество - затоа што секој ден се обновува не можеме да останеме цврсто на констатацијата дека нешто е метод, а нешто друго е техника.

За образовните методи и техники, особено за нивната примена, можеме да кажеме дека посебно се дискутира од почетокот на 20 век, но дефиницијата за концептот *метод* ја дава Едвард Ентони уште во шеесеттите години на минатиот век. Ентони го дефинира јазикот како хипотеза којашто е составена од меѓусебно поврзани знаења и изучувања. За методот вели дека е „систем од меѓусебно поврзани хармонични пристапи произлезени од јазичниот материјал“. Техниката, пак, е насочена кон спроведувањето на методите и е поврзана со работите што се случуваат во училищата. Таа е всушност пат, стратегија или план којшто се употребува за да се стигне до дефинирана цел (Н. Gür, 1995: 18-34).

Дека термините *метод* и *техника* наизменично се употребуваат укажува и следнава дефиниција: метод: ‘најкраток пат за да се стигне до целта или планиран пат за да се разбере причината’; техника: ‘ставање во употреба на методот на едукација’. Од ова може да се види дека денеска термините метод и техника се употребуваат еден наместо друг и дека со тоа настанува конфузија во однос на употребата на термините. Ентони истовремено ги употребува двата термина.

Во наставата по турски јазик најупотребувани методи и техники се: предавање, дискусија, демонстрација, прашање - одговор, глума, драма, аналогија, вежби за двајца и групни вежби. Како што потврдуваат сите оние кои се занимаваат со проучување на образованието, секогаш ќе има конфузија помеѓу метод и техника, затоа што јазикот е жива материја и поради тоа што според содржината некогаш методот ја заменува техниката и обратно. Исто така, заедно и со развојот на денешната технологија, дефинициите за метод и техника се изменети и научниците сè повеќе се фокусираат на сеопфатно истражување на оваа тема.

Исто така, не треба да заборавиме дека методите и техниките треба да бидат во согласност со соодветната возраст и способност на детето. Претпоставувајќи дека секое дете е со различен капацитет, многу ќе биде погрешно да се задржиме на ист метод или техника. Од таа причина примената на само еден метод го спречува когнитивниот развој на учениците. Методите и техниките не се цел туку се само алатка во образованието, па така, стратегиите, методите и техниките треба да се одредуваат зависно од целта. За да се реализираат целите на наставата по турски јазик и литература потребно е да се употребат оние методи и техники, како што се: методот на откривање, методот на евокација и стратегиите на учење, интервју, дискусија, дебата, спротивставени панел-дискусии, кои како образовни стратегии ќе помогнат во оспособувањето на учениците за раскажување, анализа и синтеза, како и за самоevaluација. Целта е да се поттикнат учениците на психомоторни активности, а тоа може да се постигне со методот истражување-испрашување кој е дел од едукативната стратегија. За да се мотивираат учениците на истражувачки активности на различни нивоа може да се употребат методите на целосна едукација, карма метод, програмирано образование и техники на играње, потоа метод на покажување, методите на решавање проблеми, метод на евокација, експеримент, набљудување и сл. Од ова произлегува дека не можеме да кажеме дека за секој вид на однесување постои една стратегија, метод или техника (M. Calp, 2005:248).

Со цел учениците да се здобијат со когнитивни способности, треба да се одберат методи и техники од типот направи-доживеј. Ова го докажува психологот Жером Брунер од Њујорк. Тој вели дека луѓето памтат 10% од тоа што го слушаат, 20% од тоа што го читаат, но 80% од тоа што го гледаат и прават (H. Auybars, 2006). Како резултат на ова можеме да заклучиме дека учениците можат да напредуваат многу повеќе со **гледање и правење**.

Гледајќи ги општите цели и целите поврзани со наставната програма за турски јазик и книжевност, на Бирото за развој на образованието при Министерство за образование и наука на РМ, ќе се види дека со учениците треба да се постигнат цели, коишто освен што се образовни, тие се и функционални, односно треба да се развијат одредени вештини. Така, од учениците во IX одделение се очекува да се стекнат со следните вештини: разбирање, подредување, класифицирање, градење на односи, критикување, претпоставување, анализа и синтеза, evaluација, истражување на информации, откривање, толкување, самоизразување, комуникација, соработка со другари, дискусија, решавање на проблем, заедничко донесување на одлука и претприемништво. (<http://bro.gov>).

mk/docs/turski_jazik.pdf) За да се здобијат учениците со овие вештини треба да се обрне внимание на нивниот когнитивен развој и да се применат разни методи и техники.

Досегашното образование потпрено на учење напамет диктирано од нашите образовни институции, за жал, не нè однесе никаде. Учењето напамет ограничувајќи го развојот на човечкиот ум истовремено ја елиминира желбата на човекот за ефикасност. Пристапот кон образованието во новата ера не треба да биде презентација на обемни информации, туку **начин** како да се стигне до тие информации. Ваквиот образовен пристап ќе придонесе учениците да бидат поуспешни во остварувањата на нивните идеи и да станат пооригинални. На овој начин тие за покусо време ќе стигнат до своите животни цели. Гледано од овој аспект часот по турски јазик има значајна улога, затоа што од оној што нема добро образование на мајчин јазик и не му се развиени вештините за читање, слушање, зборување и пишување, не може да се очекува да пристапи до потребните информации во општеството.

Целта на часовите по Турски јазик е да се развијат вештините за читање, слушање, гледање, зборување и пишување. Истовремено се учи и граматиката со цел овие основни вештини да бидат поткрепени со правила. Бирото за развој на образованието при Министерство за образование и наука на РМ во своето издание во 2008 година за наставната програма по турски јазик заклучи дека учениците до крајот на деветтото одделение треба да се стекнат со следните вештини: правилна, добра и ефикасна употреба на турскиот јазик, критично размислување, комуникација, решавање на проблем, истражување, одлучување, употреба на информациите од интернет, анализирање и претприемништво. (Исто)

Различните особини на јазикот коишто потекнуваат од различни концепти го користат јазикот за да се изразат себеси, па така, пристапувајќи до различни извори на информации треба да ја прошират својата имагинација за да ја достигнат способноста за самостојно решавање на проблемите и способноста за креативно и алтернативно изнаоѓање решение на проблемот. Човекот е создаден со способноста наученото да го спои со другите информации. Доколку при употребата на овие способности користи соодветни методи и техники тогаш е поефикасен во една заедница.

Процесот на развивање на способноста за говорење се одвива на следниов начин: центрите во мозокот за слушање, зборување и разбирање, најпрво се формираат во мозокот, за потоа, до завршување на пубертетот да се сместат во левата и десната хемисфера (localization). По завршување на пубертетот завршува и процесот на фокусирање (lateralization). Нервните клетки - невроните ја задржуваат еластичноста помеѓу втората и тринаесеттата година. По тринаесеттата година оваа еластичност се намалува, па од оваа причина се појавуваат одредени тешкотии при учењето. Јасно е наведено дека основните училишта играат значајна улога во развојот на детето и во олеснувањето на способноста за самостојно изразување, како и во преземањето важни чекори во понатамошниот живот.

3. Заклучок

На крајот можеме да заклучиме:

1. За да се остварат целите предвидени со наставната програма по турски јазик и книжевност неизбежна е употребата на нови методи и техники, како што е употребата на повеќе современи истражувачки методи и техники: бура на идеи, шест шешири, дедукција, едукативни игри, микро образование, глума, работа со двајца или во групи;
2. Наставниците што предаваат Турски јазик да не се фокусираат само на содржините од учебниците по турски јазик и книжевност, туку да користат дополнителна методичка литература, како материјали и алатки во согласност со потребите за когнитивно учење. Позитивната атмосфера на часот и ефикасни резултати во наставата ќе се постигнат со групна форма на работа, но и со вклучување на родителите во воспитно-образовниот процес;
3. За да ја „излечиме модерната болест“, т.н. опадната концентрација, потребно е да се обезбедат доволно материјални средства и физички услови во училиштата, повеќе училници, во кои ќе се изучува турскиот јазик и литература, што ќе придонесе за целосна реализација на поставените цели и задачи, предвидени со Наставната програма по турски јазик и книжевност од Бирото за развој на образованието при Министерството за образование и наука на РМ.
4. За да се оспособат наставниците за примена на методите и техниките предвидени со целите за когнитивно учење, кое придонесува за менталниот развој на учениците, предлагаме да се изготват студиски програми за академски студии.

Користена литература

1. Димова Виолета (2007). *Литературното дело и рецепиентот*. Скопје: Македонска реч.
2. Aybars, H. (2006). *Sunumlarınızı Görselsiz Bırakmayın Infomag*, <http://www.infomag.com.tr/general/sonsayi.asp?contID=540> . Web adresinden 21 Temmuz 2014' te alınmıştır.
3. Calp, M. (2005). *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi* (2. baskı). Konya: Eğitim Kitabevi.
4. Gür, H. (1995a). “Dil Öğretimi Yöntemleri (4): İletişimsel Dil Öğretimi.” *Dil Dergisi* 1(36) 18-34.
5. http://bro.gov.mk/docs/turski_jazik.pdf . Web adresinden 21 Temmuz 2014' te alınmıştır.
6. Makedonya Eğitim ve Bilim Bakanlığı Eğitim Geliştirme Bürosu. (2008). İlköğretim (9. Sınıf). Türkçe Öğretimi Programı. Web adresinden http://bro.gov.mk/docs/turski_jazik.pdf . 21.07.2014' te alınmıştır.
7. Piaget, J. (2004). *Çocukta Zihinsel Gelişim.*,” (aktaran H.Portokal, Çev.). İstanbul: Cem Yayınevi. s, 13-20. (Eserin asıl basım tarihi 1934).
8. Saraç, T. (2005). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük* (13. baskı). İstanbul: Adam Yayınları.
9. Türk Dil Kurumu. (2006). *Güncel Türkçe Sözlük*. Ankara, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53cbeabf2d9d47.59869543